

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 50 din. Plača in toži se v Ljubljani.

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 44-36. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Izhaia vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, sreda 25. maja 1938

Cena posamezni številki din 1.50

Iz defenzive v ofenzivo

Naše gospodarstvo je bilo kmalu po vojni potisnjeno v defenzivo in je v defenzivi še danes. Že davno pa je stara resnica, da je najboljša defenziva še vedno ofenziva. Kajti kdor je vedno le v defenzivi, ta se umika, ta izgublja tla, ta je izgubil iniciativo.

Posebno jasno se to vidi v boju našega gospodarstva proti prodiranju tujega kapitala. Tu je naše gospodarstvo stalno v defenzivi in posledice te nujno le malo učinkovite defenzive se kažejo v vedno večjem obsegu. V začetku je tuji kapital prodiral pri nas le kot investicijski kapital, polagoma pa je razširil svoje delovanje in danes se moramo braniti pred njim tudi v panogah, ki so bile včasih absolutno naša nacionalna domena. Tako vidimo, da tuji kapital ni le utrdil svoje pozicije na denarnem trgu in da obvlada že celo vrsto industrijskih panog, temveč da se pričinja s svojim filialnim sistemom, s svojimi prodajalnimi, s svojimi fabričnimi konsumi ter s svojimi veleblagovnicami že tudi uveljavljati v naši trgovini. In to uveljavljanje je tako močno, da že z uspehom izriva iz našega gospodarskega življenja nacionalne trgovce in da je njegova moč v naši notranji trgovini vedno večja.

Trgovski stan uvideva veličino nevarnosti, ki grozi zaradi tega prodiranja tujega velekapitala vsemu našemu narodnemu gospodarstvu. Ni pa še našel tudi pravega načina boja proti tej ofenzivi tujega velekapitala. Kajti samo protesti in resolucije proti tujemu velekapitalu ne zaležejo dosti. Treba je odgovoriti z močnejšimi sredstvi, to je z ofenzivo proti tujemu velekapitalu, da ostane iniciativa v rokah nacionalnega trgovstva.

Tuji velekapital je prešel iz industrije v trgovino, trgovci morajo na to odgovoriti s tem, da sami začno ustanavljati industrijska podjetja. Boj je treba prenesti na teren tujega kapitala, ker tako bo najbolj živo zadet. Trgovci pa imajo tudi možnost, da vodijo boj tudi na tem terenu. Imajo tako velik in zagotovljen krog odjemalcev, da se jim ni treba bati, da ne bi mogli vnovčiti izdelkov svojih tovarn. Poleg tega so glede plasiranja izdelkov mnogo bolj usposobljeni kakor so tuja industrijska podjetja. Danes pa je v rokah nacionalnih trgovcev tudi še potreben kapital, da morejo ustanoviti nova industrijska podjetja. A tudi prostora je še za marsikatero novo industrijsko podjetje.

Nobenega dvoma ni, da se bo tuji kapital branil, da bo skušal z bogatim inseriranjem vplivati na liste, da ne bodo objavljali napadov na tuja podjetja, skušal si bo ustvariti nadalje celo vrsto posrednikov, da mu tudi državne oblasti ne bodo delale težav. In če bo treba, bo segel tudi globoko v žep, da bo preprečil ustanovitev novih podjetij, kar se je tudi že zgodilo.

Kljub vsej tej kapitalni premoči pa mora na vse zadnje vendarle zmagati nacionalno trgovstvo. Kajti ta zmaga je v interesu vsakega naroda in dolgo se vendar ne bo moglo več javno zagovarjati stališče, ki je v škodo narodnemu gospodarstvu. Tudi naša javnost se

bo na vse zadnje le predramila in spoznala, kako silno nevarno je že postalo prodiranje tujega kapitala.

Naloga trgovstva je, da temu spoznanju čimbolj pomaga do znanja. Zato mora trgovstvo zbirati sredstva, da si ustvari močan tisk, zato mora zbirati sredstva, da utrdi svoje organizacije, zato si mora ustanoviti svoje denarne zavode, ki bodo ščitili tudi posameznike med trgovci, kadar bi jih skušal ubiti tuji kapital s silo svojega denarja.

Boj proti tujemu kapitalu, ki izriva domače vrste iz našega gospodarskega življenja, je velik in pomemben boj, ki zahteva mnogo žrtv in mnogo velikega dela. Ta boj ni nobena igrača in zato se je treba za ta boj prav energično pripraviti. Kadar se trgovstvo pripravlja za takšen boj, mora v njegovih vrstah zavladati največja požrtvovalnost in vsako združenje, vsaka trgovska organizacija mora gledati na to, da vsako leto poveča svoje premoženje in da bodo tudi vse trgovske organizacije pomeni-

le veliko kapitalno silo, ki se bo večala z vsakim letom.

Na celi črti mora trgovstvo preiti iz defenzive v ofenzivo in si vedno zagotoviti sebi iniciativo. Potem ne bo treba več protestirati proti prepotenci tujega velekapitala, potem bodo postale odveč tudi vse resolucije, ker bo trgovstvo via facti doseglo to, kar mora doseči v interesu nacionalne trgovine in vsega narodnega gospodarstva. Zadosti je že bilo defenzive in čas je, da se ta neha!

državni uradnik. Ministrstva so: zunanji urad, državno ministrstvo notranjih poslov, državno ministrstvo za finance, državno ministrstvo za gospodarstvo, državno ministrstvo za delo, drž. ministrstvo za pravosodje, drž. vojno ministrstvo, drž. ministrstvo pošte, drž. ministrstvo za promet, drž. ministrstvo za prehrano in kmetijstvo, drž. ministrstvo za zrakoplovstvo, drž. ministrstvo za narodno probujanje in propagando, drž. ministrstvo za znanost, vzgojo in ljudsko izobrazbo, drž. ministrstvo za cerkvene zadeve. Namestnik vodnika v stranki je tudi član državne vlade, toda brez posebnega resora, s čimer je vez med stranko in državo še krepkeje poudarjena.

Vodnik in državni kanceler je tudi vrhovni poveljnik vse oborožene sile. To je nekako tretja funkcija Adolfa Hitlerja. On in pa od njega postavljeni in njemu podrejeni državni vojni minister skrbita za zadostni stik med državno civilno upravo in vojaško silo Nemčije. Državnemu vojnemu ministru pa pod vrhovnim poveljstvom vodnika pripada tudi višje poveljstvo nad vojaško silo in torej ne le običajna po ministrih izvrševana vojaška uprava, nego obenem še strateško vodstvo vse nemške vojaške sile. Temu ministru so podrejeni višji poveljniki vojske, višji poveljniki vojne mornarice in višji poveljniki zračnega orožja.

Vse te funkcije v stranki in v civilnem ter vojaškem vodstvu države pripadajo vodniku in državnemu kancelerju dosmrtno. Namestnika si on sam odredi.

Dr. Henrik Steska:

Ustroj nove nemške države

Po priključitvi Avstrije nemški državi utegne marsikoga zanimati ustroj Nemčije, ki se v mnogem razlikuje od ustroja drugih držav. V Nemčiji je dvoje vzporednih organizacij nemškega naroda, narodna socialistična nemška delavska stranka (NSDAP) in nemška državna organizacija. Obe organizaciji imata skupen vrh: Adolf Hitler je vodnik stranke, obenem pa tudi državni poglavar ter državni kanceler nemške države in vrhovni poveljnik nemške vojaške sile. Gre mu naslov vodnik in državni kanceler (Führer und Reichskanzler). Stranka določa cilje državnega delovanja, dočim država v okviru teh ciljev zakone izdaja, upravlja in sodi. Dasi poleg vrha tudi drugače ne manjka dokajšnje povezanosti med stranko in državo, pa je vendar vsako neposredno vmešavanje strankinih organov v tekoče posle državne uprave nedopustno, ni pa izključeno, da je kak funkcionar te stranke obenem tudi državni funkcionar ali da se skupno posvetujejo.

Narodnosocialistična nemška delavska stranka je organizirana struja nacionalno-socialističnega svetovnega naziranja med Nemci. Nositeljica je nemške državne misli ter stremi, da združi vse Nemce v pravo res ljudsko enoto, da ustvari Veliko Nemčijo in da država deluje po načelih nacionalno-socialističnega svetovnega naziranja. Po tem naziranju v stranki in od nje dirigirani državi velja voditeljsko načelo, po katerem naj elita vzgaja ljudstvo in vodi javne posle. Te posle pa je opravljati na način, da se izključijo vsi z marksizmom in kapitalizmom nujno združeni razredni boji, da prednjači obča korist naroda pred koristjo posameznih slojev in poedincev, da se od javnih funkcij odri- nejo vse po rasi tuje osebe in da se rodbina ščiti in zavestna rasna higiena goji. Skladno temu naziranju skuša nemški narodni socializem na svojstven način rešiti kmetstvo vprašanje s popolno preosnovo kmetijskega prava (uvajanje dednih kmetij in njih razdolžitve), delavsko vprašanje z novo ureditvijo odnosov med delodajalci in delojemalci, z bližanjem delavcev čela onim pesti in s preskrbo zdravstvenih stanovanj. Z znižanjem obrestne mere naj se izboljšajo kreditne razmere in z vplivanjem na trg in cene pomaga domači proizvodnji in domačim konsumentom. Da se zlomi nesorazmerni odločilni vpliv judov v nekaterih panogah gospodarskega, kulturnega in političnega življenja, se je narodno-socialistična Nemčija na kar drastičen način lotila judovskega vprašanja. Pripoznala je svojim judom po rasi

le pripadništvo k nemški državi (Staatsangehörigkeit), ne pa tudi pravega državljanstva (Reichsbürgerrecht) in torej nimajo ne pravice političnega glasovanja, ne sposobnosti za javnega funkcionarja. Dasi morejo judovski mešanici (pol- in četrtjudje) biti pravi državljani, pa vendar ne smejo biti ne člani narodno-socialistične stranke, ne javni uradniki, oficirji, pravni zastopniki, javni zdravniki, uredniki in dedni kmetje. Poseben v zaščito nemške krvi in nemške časti izdan zakon meri obenem na popolno izločitev nemško-judovske mešane rase, prepoveduje namreč ženitev in možitev in sploh spolno občevanje med judi na eni in arijskimi pripadniki ali le četrtjudi na drugi strani. Ob ustanovitvi nove nemške države 1. 1933. se je stranka še sklicevala na krščanstvo in krščansko etiko, sedaj povsem umljivo ne opažamo več takšnega sklicevanja, saj so nekateri načelni ukrepi sedanje Nemčije le težko združljivi z bistvom krščanstva in krščansko humaniteto. Stranka kot edina nositeljica nove nemške države, tretjega Reich-a, seveda ni pod državnim nadzorom ter ima glede svojih notranjih zadev svojo lastno postavodajo, upravo in sodstvo, zlasti si po svojem vodniku, z lastnimi, od državnih zakonov nezavisnimi postavami določa svoj ustroj.

Na čelu stranke stoji vodnik, ki določa ustroj in poslovanje stranke. Vodnik ima ob strani posebno kancelijo vodnika, a za razne veje strankarskega življenja so mu podrejena raznolasta državna vodstva (Reichsleitungen). Narodnosocialistično stranko v poedinah nemških pokrajinah (Gaue) in v inozemstvu vodijo pokrajinska vodstva (Gauleitungen). Pokrajine pa so zopet razdeljene na okrožja (Kreisleitungen), ta pa v krajevne skupine (Ortsgruppen). Stranki stojijo ob strani zlasti napadalni oddelki (Sturm-Abteilungen SA), ki ščitijo kot reditelji manifestacije velikih množic in pomagajo pri elementarnih neugodah, in pa zaščitne formacije (Schutzstaffel SS), ki so nekakšna osebna garda za vodnika in državnega kancelerja. Ti dve organizaciji sta tudi povsem hierarhično ustrojene, od najnižjih le trojico mož obsegajočih edinic do vrhovnega SA vodstva, oziroma do državnega vodje SS. V ožji zvezi s stranko so tudi bolj splošna Nemška delovna fronta (D. A. F.) in različne ožje poklicne zveze.

Državni kanceler imenuje državno vlado (Reichsregierung) in postavlja višje državne in deželne uradnike in oficirje. Ker je državni kanceler obenem tudi državni poglavar, nikakor ne le predse-

duje kolegiju v državno vlado pri- tegnutenih državnih ministrov, mar- več tudi odloča. Ti ministri so nje- ga svetovalci, toda za ukaze, ki jih državni kanceler izda, ni treba njih sopodpisa. Ministri so pač kancelerju, ki jih po svobodnem predurku postavlja in razrešuje, podrejeni in odgovorni ter morajo svoje posle po njegovih navodilih opravljati. Ministri tvorijo državni kabinet, a državna kancelija (Reichskanzlei) pa pod vodstvom posebnega državnega tajnika ne opravlja le pomožnih poslov za državni kabinet, nego pripravlja tudi ukaze državnega kancelerja in posreduje stik med njim in ostalimi državnimi organi. Vsakemu ministru pomaga vsaj po en državni tajnik (Staatssekretär), ki je

K obisku bolgarskih trgovcev

Enake težnje bolgarskih in naših trgovcev

Urednik bolgarskega trgovske- ga lista Filip Savadžijev je objavil v glasilu beograjskega Saveza trgovskih združenj, v »Trgovskih novinah«, članek o pomenu pri- hoda bolgarskih trgovcev na ljub- ljanski vsedržavni kongres. V svo- jem članku pravi:

»Že davno pripravljani obisk bolgarskih trgovcev bratski Jugo- slaviji postane v najkrajšem času resnica. Skupina bolgarskih trgov- cev, ki zastopajo razne trgovinske stroke, bo odpotovala v Ljubljano, da na predvečer kongresa jugo- slovanskih trgovcev vrne obisk svojim tovarišem, ki so jih obiskali pod vodstvom g. Nedeljka Savića v decembru lanskega leta.

Plenarna seja Centralnega od- bora bolgarske trgovske zveze je v soglasju s Sofijskim vsetr- govskim združenjem soglasno skle- nila ta obisk, kar so sprejeli vsi bolgarski trgovci z iskrenim vese- ljem in zadoščenjem. Pa je tudi v resnici žalostno, da se trgovci obeh dežel tako redko vidijo, do- čim so druge organizacije in sta- novi napravili do danes že več medsebojnih obiskov. Pa ne samo to! Vsa vprašanja, ki se tičejo jugoslovanske trgovine, se enako tičejo tudi bolgarske trgovine ter imajo zato bolgarski in jugoslo- vanski trgovci potrebo, da se ne samo medsebojno spoznajo, tem- več da se tudi popolnoma dogo- vore, da bi eventualno mogli iz- vajati tudi skupne akcije. Tako na primer glede vprašanja prodira- nja zadrug (ki jim daje država raznovrstne olajšave) v gospodar- sko življenje. Z zadrugami vodijo

bolgarski trgovci silen boj, ker vi- dijo v tej gospodarski obliki pri- zadevanje, da se trgovci izločijo iz gospodarstva. Zaradi svojih pri- vilegijev delajo zadruge svobodni trgovini veliko škodo ter odvze- majo kruh najbolj aktivnim go- spodarskim delavcem, kar so trgovci, na katerih hrbtih počiva tudi davčna sila države. Pa tudi glede drugih vprašanj se morajo trgovci obeh bratskih dežel spo- razumeti ter delovati skupno. V tej smeri so nas zopet jugoslovan- ski in bolgarski zadrugarji prehi- teli z ustanovitvijo jugoslovansko- bolgarskega zadrugnega instituta, ki je imel že več sej v Sofiji in v Beogradu. Zadnje dni so sprejeli zelo važne sklepe, kakor na primer o ustanovitvi stalnega obne- ga biroa, o ustanovitvi skupne

XVIII.
Ljubljanski
velesejem

43. razstavna prireditev
4.-13. junija 1938

Polovična vozna na železnici.
Pri blagajnah železniških postaj ku-
pite rumeno železniško izkaznico
za din 2.—

Sejmišče obsega 40.000 m², preko
600 razstavljalcev 14 držav.

Posebne razstave: »Cesta« - Fran-
cija - Pohištvo - Avtomobili - Tek-
stil - Ženska domača obrt
Lepo zabavišče

10.-12. junija: III. državni trgovski
kongres

transportne družbe ter o ustanovitvi velike zadrage za zavarovanje medsebojnih vezí med jugoslovanskimi in bolgarskimi združenji ter tudi o pripravi njihove skupne zaščite.

Ali ne moremo tudi mi trgovci obeh bratskih dežel ustanoviti podobno skupno organizacijo, predvsem v zaščito naših poklicnih interesov, ki so v zadnjem času zaradi prodiranja zadrug tako zelo trpeli? Ne samo to, da to moremo, to tudi moramo storiti v blagor naših skupnih interesov. Žal smo bili dosedaj tako zelo drug drugemu tuji, da je bila taka skupna organizacija nemogoča. Zaradi tega smo izgubili zelo mnogo dragocenega časa in zamudili smo mnoge lepe prilike za pristržno medsebojno spoznavanje ter medsebojno delo na gospodarskem polju, kar bi nam bilo v tako veliko korist.

In to je vzrok, da se bolgarski trgovci tako iskreno vesele, ker bodo imeli možnost, da se vidijo s svojimi jugoslovanskimi tovariši ter da se z njimi pogovore o vprašanjih, ki jih tako zelo zanimajo. Ponosni so, da jim bo dano, da bodo mogli s svojo navzočnostjo pokazati, kako visoko cenijo in kako drag jim je sporazum, sklenjen med obema bratskimi narodoma. Kajti oni dobro vedo, da je samo v popolnem sporazumu med obema narodoma jamstvo za zavarovanje balkanskega miru, tako neobhodno potrebnega za napredek naših dragih domovin.

Na svidenje, bratje Jugoslavlani, v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani!

Poziv knjigarnarjem in kavarnarjem

III. vsedrjavni kongres trgovcev v Ljubljani bo privabil na tisoče Jugoslovancev in ker se udeležijo kongresa v znatnem številu tudi Bolgari, bo to pravi jugoslovanski kongres. Zeleti je, da bi tiste dni tudi zunanje lice Ljubljane pričalo, da je Ljubljana zavedno jugoslovansko mesto. Zato naj vsaj za kongresne dni izločijo iz izložb ljubljanskih knjigarn nemške knjige, namesto njih pa naj se pojavijo hrvaške, srbske, bolgarske, slovenske in slovanske knjige. Posebno bi bilo želeli, da bi vsako izložbeno okno velikih knjigarn bilo posvečeno knjigi enega jugoslovanskega naroda. Ker poznamo zavednost naših knjigarn, smo prepričani, da naš apel ne bo ostal brez odziva.

Hkrati pa prosimo ljubljanske kavarnarje, da za kongresne dni malo omeje število nemških listov. Danes, ko so vsi enaki, je res nepotrebno, da se šopiri v naših slovenskih kavarnah takšna množica čisto izenačenih nemških listov. Vsaj za kongresne dni pa naj narode kavarnarji glavne liste iz vseh jugoslovanskih banovinskih mest ter naj seveda tudi ne pozabijo na bolgarske liste.

V kongresnih dneh jugoslovanskega trgovstva mora Ljubljana dokazati, da je slovansko mestoljubje.

Pomembna gospodarska prireditve

bo letošnji pomladni ljubljanski velesejem od 4. do 13. junija, prirejen pod pokroviteljstvom Nj. Vel. kralja Petra II. To bo že 43. ljubljanska velesejmska prireditev, ki bo imela mednarodni značaj in ki bo hkrati lepa revija slovenske in jugoslovanske gospodarske delavnosti. Na splošni velesejmski razstavi bodo zastopane vse pomembnejše industrijske in obrtne panoge, n. pr. kovinska, tekstilna, papirniška, elektrotehniška, kemična, steklarska, živilska, stavbena, poljedelski stroji, glasbila, kurjava, keramika itd. Razen tega bodo prirejene še posebne razstave, ki bodo imele reprezentativni značaj. Posebno velika ter lepa bo razstava avtomobilov in motornih vozil. Zavzela bo okrog 1.400 m² razstavnega pro-

stora. Posrečena je zamisel posebne razstave »Cesta«, ki jo prireja Društvo za ceste. To bo doslej prinaš najboljše in največja propaganda za izpopolnitev in modernizacijo našega cestnega omrežja; razstava bo urejena po skrbno premišljenem načrtu, da bo lahko dosegla čim večji uspeh ter svoj namen. Tedaj bo v Ljubljani tudi kongres Društva za ceste in ude-

ležili se ga bodo odlični zastopniki oblasti in gospodarskega življenja. Med večjimi posebnimi razstavami bo nudila posebno pozornost razstava Francije. Na nji bo reprezentativno razstavljeno blago, ki pride v poštev za naš uvoz. Nazorno bo prikazano, kako se lahko čimbolj okrepe gospodarske vezi med našo državo in Francijo. Mimogrede naj omenimo, da bo

na tej razstavi razstavljenih tudi 3000 francoskih knjig. Med posebnih razstav moramo še uvrstiti veliko razstavo pohištva in razstavo ženskih ročnih del. — Obiskovalci velesejma bodo uživali na jugoslovanskih železnicah 50% popust. Vozne olajšave so dovolile tudi številne druge države. V letalskem prometu je določen 10% popust.

Prvi bančniški kongres Nove Nemčije

Zaradi državnega vodstva v gospodarstvu je zastajal bančni promet

Prejšnji terek se je pričelo v berlinski Kroll-operi zborovanje nemških bankirjev, ki ga je pozdravil vodja gospodarske skupine zasebni bančni obrt, državni svetnik Friedr. Reinhart. Zborovanja se je udeležilo več ko tisoč bankirjev in častnih gostov. Številna predavanja so obravnavala pereča vprašanja kreditnega gospodarstva, v sredo pa je bilo predavanje finančnega ministra o državnih finančnih in bančnem obrtu.

Vodja Reinhart je poudaril, da je bilo bančništvo zadnje, ki je našlo pot k enotnosti in da je bil boj za priznanje te stroke najhujši vse dokler se ni l. 1901. ustanovila Osrednja zveza nemškega bančnega in bančniškega obrta. Razmere so mu danes ugodnejše. Takrat so gledali bankirja po strani kot izjemnega bogataša in skopuha. Danes ve ves svet, da tudi bankirju groze katastrofe, ki uničijo največja bogastva.

Malo katera doba je bila za stroko tako usodna ko zadnjih 10 let. Dogodki so prehiteli ter zahtevali dejanj, posebno zaradi napake, da so se tudi kratkoročni krediti oddajali dolgoročno. Kriza leta 1931. je zajela tudi banke z državnim jamstvom in razbila plačilno moč nemškega denarnega trga. Nadaljnje posledice so znane. Temu primerno velike so zdaj naloge nemškega bančništva tako pri kreditiranju gospodarstva kot v sodelovanju pri konsolidaciji kratkoročnih državnih posojil, kjer je vedno pokazalo svojo dobro voljo in sposobnost v najvišji meri.

Državni komisar dr. Ernst je govoril o nevarnosti podržavljenja, ki je grozila mnogo let, dokler je ni končno odvrnil dr. Schacht leta 1933./34. z anketo, ki je postavila nad stroko državno nadzorstvo, na drugi strani pa zvesto po narodnosocialističnih načelih opustila samogospodarjenje države. Mnogo nezdružljive je bilo, kar se je moral odpraviti in zato je bil potreben delni vpliv države. Zakon o kreditnem gospodarstvu je pustil potrebno svobodo gibanja. To je obveljalo, čeprav se je večje mu številu zasebnih bankirjev v očiščevanju prepovedalo obrtovanje oz. so ga na željo oblasti ali pa sami ustavili. Prav zato, ker je to očiščevanje, ne vidi v njem škode za zasebni bančni stan, marveč veruje, da bo skoraj zaključeno očiščevanje dalo temelj za plodovit razvoj stroke. Obremenitev bančnega zasebnega kapitala je ugodna. In tako je prav, kajti v časih krize potrebuje zasebni bankir masti. Davčna obremenitev se po možnosti znižuje, raste pa pomen zasebnobančnega stanu.

Industrija in banke

O kreditiranju proizvodnje je predaval predsednik Banke za nemške industrijske obligacije dr. W. Bötzkes. V zadnjih letih je bila donosnost bank relativno nižja ko donosnost industrije. Padel je tudi obseg kreditov industriji, kar je pa le prehodni pojav. Povzročilo ga je to, da je v nujnih primerih nastopala država kot voditeljica obrtnega gospodarstva in prevzela vse finansiranje nase.

Nekoč bo ta naloga spet pripadla kreditnim zavodom. Zdi se, da smo pravkar prišli v to stanje in zaradi povečanja države bo kreditno gospodarstvo moralo kmalu napeti vse svoje rezerve. V bodoče se bo moralo strogo paziti, da se dolgoročne investicije ne finansirajo s kratkoročnimi krediti.

Otto Chr. Fischer je obravnaval naraščanje administrativnih poslov, ki ga povzročajo velikost obratov, sodelovanje z državo v smeri zviševanja proizvodnje, deloma pa je vneseno še na druge načine. Vprašanje je, če je tudi pri bankah ta preobremenitev potrebna. Starejši poznajo že od prej take poskuse, ki hočejo naravne vzgone življenja odstraniti in na njihovo mesto postaviti neštete in zato nepregledne pravilnike vseh vrst. A tudi te težkoče so zato, da jih premagamo. Posvetiti je treba več pažnje delu v organizaciji, da se ne bodo prenapenjali živci skupinskega vodje (Gruppenleiter).

Schachtov govor o samopomoči

Dr. Schacht je namesto tožb nad bližnjo preteklostjo ponovil svoj stavek iz l. 1928., ko je bil zavrnil goljufivo upanje na tujo pomoč z besedami: Upanje na inozemsko pomoč je aktivna, ki je ne bi želel postaviti v svojo bilanco miti z eno samo marko. Nasproti temu pa je zaupanje v lastno moč aktivum, ki ga moramo voditi v naših knjigah stoodstotno.

Prenovo in novo stavbo nismo postavljali po nobenih gospodarskih teorijah. Tega tudi nismo mogli. Kaj pa so gospodarske teorije? V bistvu so stavki iz izkušnje, izvedeni iz gospodarskega dogajanja neke dobe. Prvo je torej dogajanje; ker smo hoteli to spreminiti, nam prejšnje teorije niso mogle dosti koristiti. — Kljub temu pa ni nasprotnik teoretičnega preudarka. Neke teorije imajo v sebi brezčasno resnico, kakor je n. pr. jedro denarne teorije to, da vodi ustvarjanje denarja brez pomnožitve zamenjalnega blaga v razvrednotenje denarja. Da je to res, dokazuje že poldrugo leto padajoči francoski frank, ki je sicer še vedno klasično krit z zlatom. Enako je resnična trditev, da vsako povečanje obtoka vpliva na zunanjo trgovino in na cene. Če ne bi bilo tega, ne bi potrebovali danes ne zunanjetrgovinske kontrole ne komisarja za cene. Napačna pa je denarna teorija, kjer trdi, da le prosta igra sil izravna razmere, kajti prosta igra sil pripada končnoveljavno preteklosti.

Namesto svobodnega gospodarstva postavlja Schacht usmerjanje gospodarstva, čeprav pri prehodu ne smemo izgubiti smisla gospodarjenja. Pot se imenuje usmerjanje gospodarstva, smoter gospodarski uspeh (Wirtschaftserfolg; Wirtschaftserfolg), kar velja tudi za banke, katerih ugled in kredit sta odvisna od uspeha. Nemške banke so vključene v državno gospodarsko usmeritev, kjer imajo mnogo zaslug, zato je bila vsa razburljiva debata o podržavljenju bančništva odveč. Važni pa sta bile uvedba državne kreditne kontrole in pre-

pojitev z narodnosocialističnim duhom, t. j. z idejo o službi za blagor ljudske celote (Volksganzen). Dejansko to bančnemu obrtu ni bilo tako tuje, kot se je često trdilo.

Star problem izza leta 1928. je pa ostalo še doslej vprašanje likvidnosti in dr. Schacht sodi, da bo morala Državna banka še nadalje ostati glavna likvidnostna rezerva vsega kreditnega aparata, čeprav mora vsako podjetje stremeti k višji likvidnosti. Ne da bi tajil zasluge bank, mora ugotoviti, da je likvidnost zaradi brezgotovinskega prometa dejansko padla. Namesto te je nastala likvidnost drugega reda, ki pa ne more ohraniti bankam samostojnosti. Ker na tem ne moremo še dolgo ničesar spreminiti, je tembolj potrebna skladnost med kreditno politiko zasebnih bank in državnobančno politiko.

Državna usmeritev gospodarstva ni izvedljiva brez prisilnosti; brez te se tisoči posameznih nasprotujočih si interesov ne dajo spraviti v eno smer. Ta prisilnost pa mora voditi v zdrav in življenja zmožen gospodarski red, a ne v shematičen gospodarski birokratizem. Zaradi te nevarnosti je bil vznemirljen, ko so zaradi finansiranja obojizitve banke zidale vso kupčijo na kredit države in tako malo na lastni rizik. Na srečo pa je štiri letka prisilila banke s svojimi metodami finansiranja, da so spet prevzele to odgovornost nase. Lastna iniciativa in samoodgovornost sta bile od nekdaj življenjski prvini in sta še danes; kdor ju zapusti, zapusti samega sebe.

Ta govor so pričakovali v Nemčiji z veliko napetostjo, kot samo še govor finančnega ministra. Dejansko je grof Schwerin v. Krosigk potrdil Schachtova izvajanja glede državne politike, ko je naglasil, da nacionalsocialistična država sama noče uganjati gospodarstva, skrbela bo le, da tudi bančna stroka ne ostane enostranska zadeva zasebnega bančnega obrta. Opozorjal je na veliko javno prezadolžitev. Kot glavno nalogo je minister naštel obnovo obrambe, štiri letko in vilenitev Avstrije, za katerih rešitev je potreben skrajni skupni napor vseh sil in predvsem načrtnost po načelu nujnosti, to pa velja tudi glede kreditne kontrole in emisijske zapore, ki se še ne bosta mogle zrahljati.

Finančni minister je tudi obrazložil znani obrat v državnem finansiranju. To se je izvršilo z najmanjšimi zgubami za banke, ki pa morajo biti pripravljene tudi na žrtve. Zaradi potreb obrta in državnega proračuna ni bilo mogoče misliti na znižanje davka. Nastopil pa je proti pretiranemu poudarjanju realne varnosti, da so le naložbe narodnogospodarsko pravilne, pri čemer je potrebna za odjemalce kredita ugodnejša obrestna mera. Nato se je zahvalil bankam za uspešno delo v preteklih letih, posebno še pri najetju državnih posojil.

Pripravljajte se za trgovski kongres!

Politične vesti

Velika politična napetost zaradi Čehoslovaške je znatno popustila, kar se vidi tudi z odpoklica nemških čet s čehoslovaške meje. Po nekkih vesteh je bilo na čehoslovaški meji okoli 4 divizije nemškega vojaštva. Tudi na francoski meji je okrepla Nemčija svoje čete. Čehoslovaška meja je zopet odprta ter so potovanja iz Čehoslovaške v Nemčijo, Avstrijo in Madžarsko zopet neovirana.

V angleški spodnji zbornici je podal ministrski predsednik Chamberlain daljšo izjavo o čehoslovaških vprašanjih. Podal je ves historiat vprašanja ter navedel korake, ki jih je storila angleška vlada za mirno rešitev tega vprašanja. Njegova izjava je bila optimistična ter je konstatiral, da je napetost popustila. Pred začetkom seje pa je Chamberlain na zaupni konferenci informiral zastopnike opozicije o razvoju čehoslovaškega vprašanja. Tudi na tej konferenci je Chamberlain izjavil, da je napetost popustila.

Tri točke so se v ravnokar minuli evropski krizi posebno jasno poudarile, piše »N. Züricher Zeitung« in to: 1. da je popolnoma izključena kapitulacija Čehoslovaške, ker bi se ta branila do zadnjega diha; 2. da bi Francija takoj mobilizirala, če bi bila Čehoslovaška napadena in 3. da bi se takoj tudi vojaško izkazala francosko-angleška vzajemnost. — Mir je rešil odločen nastop Anglije in narodi srednje Evrope so ji za njen nastop hvaležni.

Angleški veleposlanik v Berlinu Henderson je imel že tretji razgovor z nemškim zunanjim ministrom von Ribbentropom zaradi čehoslovaškega vprašanja. Izjavil mu je, da se tudi washingtonska vlada strinja s stališčem, ki sta ga glede tega vprašanja zavzele francoska in angleška vlada. Baj je ob tej priliki izjavil von Ribbentrop, da Nemčija želi, da bi ozemlje sudetskih Nemcev zasedla mednarodna vojska, ki naj bi skrbela za red in mir.

Francoska vlada je čehoslovaškemu poslaniku v Parizu dr. Osuskemu ponovno izjavila, da bo v celoti izpolnila vse svoje obveznosti do Čehoslovaške.

Francoski zunanji minister Bonnet je sprejel poljskega poslanika v Parizu, da izve stališče poljske vlade glede Čehoslovaške. Izjavil je, da Francija zahteva od poljske vlade, da se ta v nobenem primeru ne pridruži nemški akciji proti Čehoslovaški. Francosko-poljska zveza mora priti do izraza ne samo v primeru vojne, temveč tudi v času tako kritičnih dogodkov, kakor so bili sedanjí.

Henlein je prišel v Prago in takoj zaprosil za sprejem pri predsedniku čehoslovaške vlade doktorju Milanu Hodži. Ostal je pri njem nad 4 ure. O vsebini pogovorov med dr. Hodžo in Henleinom niso še znane nobene podrobnosti.

Razgovori med Henleinom in dr. Hodžo so se gibali v smeri, ki je jasno dokazovala, da se Henlein boji za izgubo svoje popularnosti. Tako je zahteval, da se v zapisnik vstavi, da je prišel na sestanek na vabilo praške vlade. Zahteval je odpoklic vojske iz nemških krajev ter skušal poudariti, da je bil vpolklic enega letnika rezervistov protizakonit. Videlo se je, da je s prihodom čl. vojske v nemške kraje bila na mah razbita govorica, kakor da nima praška vlada več moči nad ozemljem sudetskih Nemcev.

Občinske volitve na Čehoslovaškem so minule v popolnem redu. Naše Henleina se niso uresničile in ni mogel doseči več, kakor 80% oddanih glasov. Soglasna sodba poznavalcev razmer pa je, da bi dosegel še manjši odstotek oddanih nemških glasov, če bi vlada že pred enim tednom izdala tako energične ukrepe proti volilnemu terorju, kakor jih je izdala za zadnji dan volivnega boja. Čehoslovaška vlada je izdala po volitvah na prebivalstvo poseben proglas, v katerem se mu zahvaljuje za disciplino, ki jo je pokazalo ob volitvah.

Pri občinskih volitvah v Pragi je nastopilo 20 strank, in sicer 16 čeških, 2 nemški, židovska in komunistična. Največ glasov so dosegli čehoslovaški narodni socialisti, ki so narasli od 107 tisoč na 142 tisoč glasov. Za njimi je najmočnejša komunistična stranka, ki je narasla od 70 na 90 tisoč. Socialni demokrati so nekoliko nazadovali, v večji meri pa narodni demokrati. Lep uspeh je dosegla trgovsko-obrtniška stranka, ki je dobila nad 35.000 glasov in 7 mandátov. Stranka sudetskih Nemcev je dobila le 13.420 glasov, židovska stranka pa 8990 glasov.

Slovaška ljudska stranka patra Hlinke je razen v Ružomberku nazadovala na vsej črti. Židje, ki so prej podpirali stranko, so sedaj nastopili samostojno.

Denarstvo

Zahteve Zveze hranilnic kr. Jugoslavije

Dne 22. t. m. na VII. redni glavni skupščini Zveze hranilnic kraljevine Jugoslavije v Splitu zbrani zastopniki samoupravnih hranilnic so med drugim soglasno sprejeli resolucijo, ki ugotavlja:

1. da še vedno ni razglašena — davno že pripravljena — uredba (zakon) o hranilnicah, na katero čakajo že leta in leta, kar zelo ovira pravilno delovanje samoupravnih hranilnic, ki so s svojimi 2.300 milijoni din vlog postale važne in najzanesljivejše opore naše štednje in našega narodnega gospodarstva;

2. da se od samoupravnih hranilnic ne more pričakovati krpekejšega udejstvovanja v kreditiranju javnopravnih teles vse dotlej, dokler se jim ne vrne in ne zagotovijo pravica sprejemati zopet pupilni denar ter denar samoupravnih skladov in glavnic in dokler se jim ne zagotove ostale pravice, ki jih uživajo hranilnice v drugih državah;

3. da Narodna banka, ki v poslednjem času samoupravnim hranilnicam posveča potrebno pozornost, zasluži v polni meri njihovo hvaležnost in priznanje njihovih vlagateljev, ker je omogočila tem občekomistnim napravam izdatnejšo udeležbo v finansiranju narodnega gospodarstva, zbog česar ji Zveza izreka svojo posebno zahvalo;

4. da odredba o likvidaciji Hranilnice primorske banovine, objavljena kljub uradno potrjenemu dejstvu, da je njeno stanje in poslovanje normalno in da dosedaj še ni banovini iz zanj prevzetega jamstva naprtila nikakega breme, dokazuje, da se delovanje in pomen samoupravnih hranilnic še vedno premalo upošteva in premalo ceni ter da se z načinom, kako se utemeljuje ukinitve te hranilnice, ustvarja nevaren predsodek za delo in razvoj samokrepitve državnega kredita, da upravnih hranilnic vobče;

5. da je v velikem interesu okrepitve državnega kredita, da se vendar končno že reši vprašanje izplačila predvojnih avstro-ogrskih državnih in deželnih posojil kakor tudi vprašanje izplačil vlog naših državljanov pri bivši ogrski pošti. hranil. v Budimpešti;

6. da bi bilo potrebno v isto svrho nostrificirati obveznice srbskih prevojnih posojil, ki se nahajajo v rokah jugoslovanskih državljanov.

V aprilu 1938 so narasle vloge pri slovenskih hranilnicah za 10 milijonov

Po podatkih Zveze jugoslovanskih hranilnic v Ljubljani so narasle vloge pri 29 slovenskih samoupravnih hranilnicah v aprilu 1938 za 10.291.581 dinarjev na 1.064.519.906 dinarjev. Od porasta od 4.763.229 din na vloge na knjižice, ki znašajo 634.646.224 din, dočim so narasle vloge v tekočem računu za 5.528.352 dinarjev na 429.873.682 dinarjev. V primeri s 30. aprilom 1937 so torej narasle vloge za 37 milijonov.

Vloge na knjižice so narasle pri 11 hranilnicah, vloge v tekočem računu pri 10, skupne vloge pri 11 hranilnicah. Število vlagateljev je v celoti padlo in znaša 134.529. Vendar je naraslo število vlagateljev na knjižice pri 8, vlagateljev v tek. rač. pri 5, skupno število vlagateljev pri 7 hranilnicah.

Značilno za znaten porast novih vlog je dejstvo, da so narasle nove vloge pri zaščitenih hranilnicah od 205'3 milij. dne 31. 12. 1937 na 231'6 milij. dne 31. 3. 1938, torej za 26 milijonov. Nove vloge predstavljajo torej vedno večji odstotek vlog, zlasti odkar so pričele nekatere hranilnice oproščati s pomočjo likviditetnih kreditov Narodne banke stare vloge. Vlagatelji puščajo oproščene vloge večinoma pri hranilnicah. Razmere pri hranilnicah se torej postopoma izboljšujejo. Zaupanje v denarne zavode se torej stalno dviga.

Združenje bank v Novem Sadu zahteva, da se morajo registrirati vsa posojila, ki so jih dali zasebni upniki. Za vsa neregistrirana posojila naj se odkloni vsaka pravna zaščita. Združenje meni, da bi bilo s tem pomagano tudi državi, ker bi se njeni takšni dohodki znatno povečali.

V finančnem ministruvju je bila konferenca o načrtu uredbe o na-

laganju rezervnih fondov v državne papirje. Konferenca se je udeležil tudi tajnik združenja industrijev v Zagrebu, g. Vladko Bauer. Po njegovih informacijah se bo uredba nanašala tudi na industrijska podjetja, vendar pa bodo ostali dosedanja rezervni fondi industriji nedotaknjeni. Odklonili čimtelji so zagotavljali, da se bodo v polni meri upoštevale potrebe industrije in da se zavedajo, da mora industrija vsa svoja razpoložljiva sredstva uporabiti za investicije ali za pogonska sredstva.

Državna Hipotekarna banka je dovolila primorski banovini 50 milijonsko investicijsko posojilo.

Češkoslovaška vlada je prepovedala uvoz češkoslovaških bankovcev v Češkoslovaško. V bodoče smejo prinesiti potniki s seboj v Češkoslovaško le kovani denar, in sicer do zneska 300 Kč za osebo. Ta prepoved velja tudi za tujce, ki potujejo v Češkoslovaško. V malem obsejnem prometu sme vsaka oseba prinesiti v Češkoslovaško 30 Kč. Po uradni statistiki se je zmanjšalo število zasebnih bank v Nemčiji v proračunskem letu 1937/38. za 207. To je posledica uvedbe diržiranega gospodarstva.

Jugoslavija ni več najcenejša turistična dežela

Nužno potrebna je uvedba turističnega dinarja

Od lani ni več Jugoslavija najcenejša turistična dežela. To so povzročile razne okoliščine, in sicer: devalvacija nekaterih valut v deželah, ki so bile v turističnem pogledu naše konkurentinje, nadalje uvedba turistične valute v teh državah, podražitev življenja pri nas ter istočasno diržiranje cen v konkurenčnih državah, ki so poleg tega uvedle še posebne premije za hotele. Pri nas pa se za hotelirstvo ni nič storilo.

Ker je bilo življenje pri nas v resnici mnogo cenejše kot v vseh drugih državah, pa tudi zaradi naše ustrežljivosti tujcem ter obilne hrane je postala Jugoslavija pred nekaj leti naravnost turistična atrakcija. V vsej Evropi se je govorilo o Jugoslaviji kot o najbolj ceneni državi, ki je pravi raj za tujce. Celo tujci z bolj revnim mošnjikom so si mogli zaradi te cenenosti privoščiti bivanje v Jugoslaviji. Zaradi tega se je število tujih turistov pri nas silno povečalo, kar je seveda povzročilo zavist pri naših turistično konkurenčnih državah. Postali smo turistično privlačna država v trenutku, ko je bila gospodarska stiska na svetu največja. Naše nizke cene in naš primeroma nizki tečaj dinarja so ustrezali tujcem, katerih mesečni dohodki so zaradi krize znatno padli. Zato se je povečalo število prenočnin tujih turistov pri nas od 845.472 v l. 1932. na 1.434.648 v

l. 1933. Dohodek od turizma pa je istočasno narasel od 492-9 na 701-1 milijona din.

Posrečilo se nam je, da smo mogli ohraniti dvig števila tujih turistov vse do lani, ko je število tujih prenočnin padlo od 1.693.695 v letu 1936. na 1.614.346 v letu 1937. Ta padec sicer ni posebno velik, pač pa značilen opomin, da bi morali tudi mi spremeniti svojo turistično politiko. To tem bolj, ker smo videli, kako so se druge države uspešno prizadevale, da nudijo tujcem čim večje ugodnosti. Tako je Italija, naša najbližja in najbolj važna konkurentinja znižala cene v vseh letoviščih, poleg tega pa uvedla še turistično liro za tujce. Češkoslovaška je devalvirala krono, isto je storila tudi Francija, da se tujcem iz teh držav ni več splačalo bivanje v naši državi.

Istočasno s temi spremembami v drugih državah pa so se pri nas

zvišale cene za vse potrebščine, kar je naravno povzročilo tudi zvišanje cen v hotelih in panzionih. Letos je ta dvig cen še zlasti viden in zato se moramo bati, da bo letos dotok tujih turistov še manjši od lanskega. Podražitev kruha, mesa, piščice in drugih življenjskih potrebščin je nagnala cene v naših letoviščih tako visoko, da so te skoraj brez izjeme višje ko v tujih letoviščih. Treba samo pogledati oglase za obisk letovišč v listih in takoj se vidi, da smo postali že pre-

645 milijonov din za delavsko zavarovanje

Združenje bančnih in zavarovalnih zavodov v Novem Sadu poudarja v svojem poročilu med drugim, da so bile lani izdane tri uredbe za izboljšanje delavskega socialnega stanja, ki so obremenile gospodarstvo z letnim izdatkom 245 milijonov din. To je v prvi vrsti uredba o določanju minimalnih mezd za delavce, nadalje uredba o zavarovanju delavcev za primer starosti, onemoglosti in smrti, ki velja za vse osebe, ki se morajo zavarovati za primer bolezni ter uredba o obveznem pokojninskem zavarovanju zasebnih nameščencev, ki je bila raztegnjena na vso državo. Združenje pravi, da je s prejšnjimi zavarovanji obremenjeno sedaj gospodarstvo na leto s 645 milijoni

Tako dober tek vzbuja

naravna Rogaška slatina, da so se po zgodovinskih podatkih prebivalci okolice za časa lakote v 30letni vojni izogibali, piti to vodo, ker jim je povzročila prevelik tek.

draga dežela. Samo v Tatri, Avstriji in nekaterih znanih letoviščih je še dražje ko pri nas. V Italiji in tudi francoski Rivieri pa je bivanje danes enako poceni kakor v Jugoslaviji. Pri tem pa je treba upoštevati še to, da je pri nas le malo letovišč, ki bi nudila tujcu vsa ona udobja, kakor jih je vajen v letoviščih v drugih državah.

Skratka: Jugoslavija ni več turistično najcenejša država in računati moramo z manjšim dotokom tujih turistov, če seveda ne bomo pravočasno poskrbeli z dobrimi ukrepi, da bomo vseeno za tujce privlačna dežela. Upanja, da bi se to tudi zgodilo, žal ni dosti. Tako so zagrebški gostilničarji zvišali pred dnevi cene za jedila za 30%, cene za pijače pa za 10%. Če so mogli to storiti zagrebški gostilničarji, potem morejo isto storiti še z mnogo večjo pravico tudi hotelirji ob morju. To pa bo naravno še bolj omejilo dotok tujih turistov.

Zato je uvedba turističnega dinarja vedno večja nužnost, ki pa bi se morala izvršiti čim prej, preden se začne turistična sezona. Uvedba turističnega dinarja po začetku sezone je prekasna, ker se je takrat tujec že odločil, v katero deželo odpotuje.

din. Pri tem pa dejanska pomoč, ki jo dobivajo zavarovani delavci, nikakor ne ustreza tem velikim bremenom.

Nikakor nočemo reči, da bi bilo napačno, ker se je razširilo pokojninsko zavarovanje zasebnih nameščencev na vso državo, temveč je nasprotno to pozdravljati, ker se je s tem odpravila konkurenčna neenakost, od katere je zlasti trpele Slovenija. Tudi uvedbi minimalnih mezd ni ugovarjati. Pač pa moramo zopet in zopet poudariti, da ne gre, da vse to socialno breme pada le na zasebna podjetja, temveč bi morala tudi država nekaj prispevati. Čas pa bi tudi bil, da bi se proučilo, če je kapitalno kritje pri socialnem zavarovanju v resnici potrebno v tej meri, kakor je danes izvedeno.

Rudolf Dostal:

Naše stare trgovske in prometne ceste

VI.

V dobi Marije Terezije

V tej dobi je za olajšanje in razmah trgovskega prometa vlada prevzela cestno upravo in oskrbo, razen cest na Dolenjskem, ki so ostale še nadalje v deželni upravi. Leta 1749. je Marija Terezija ukazala, da morajo sezidati gostilničarji na glavni progi proti jugu, na Vrhniki, v Postojni in na Razdrtem varne in suhe staje za najmanj šest voz, sicer se jim bo odvzela obrtna pravica. Cestni ravnatelj na Kranjskem, grof Lamberg, je dobil ukaz, da mora odpraviti zapreke na Uncu in sploh skrbeti za dobro stanje cest. Sin domače dežele, Jožef Schermerl, rojen v Ljubljani leta 1752., se je leta 1769. posvetil na Holandskem študiju vodnih stavb ter je postal kameralni inženir in cestni nadzornik na Kranjskem. Pridobil si je velike zasluge za savsko regulacijo, zidal črnuški most, popravil zanemarjene ceste in delal nove, zlasti med Vrhniko in Postojno. Pozneje je dobil še širši delokrog, leta 1811. plemstvo ter je umrl leta 1837. kot dvorni stavbeni ravnatelj.

Leta 1780. je bilo vzdrževanje cest oddano v najem za 21.000 goldinarjev, bilo pa je več kakor krito z mitnino, ki je znašala 25.000 goldinarjev. — V onem času je imel glavni poštni urad v Ljubljani 8 zunanjih podružnic in 9 nameščenec, stroški so znašali 1662 gold. na leto.

V dobi francoske okupacije

Francozi so dobro razumeli trgovsko važnost Ilirije, zato so pospeševali dobre prometne zveze. Guverner Ilirskih provinc, maršal Marmont, je zelo skrbel za dobre ceste. Najboljše civilne inženirje na Kranjskem je združil v »cestni in mostovni urad (corps)«, kateremu je bil na čelu iz Francije poklicani inž. Blanchard. Francozi so nadaljevali tudi regulacijo Save, katero je bil začel že cesar Karol II. in nadaljevala Marija Terezija, hoteli so jo napraviti plovnio. Čolnarji in brodarji na Ljubljani, Savi in Kolpi naj bi dvignili trgovino ter izboljšali prometne in trgovske stike z Bosno, Črnim morjem in Orientom.

V dobi napoleonskih vojn so Angleži zaprli pomorsko zvezo z Evropo in s tem nameravali Francozom odvzeti dovoz surovin iz kolonij. V odgovor pa je Napoleon leta 1806. odredil celinsko zaporo za angleško trgovino in angleško bla-

go. Kar so tega našli, so ga zaplenili in uničili. Posledice celinske zapore so bile za Ilirske province zelo blagodejne, zlasti v začetku. Ves trgovinski promet iz Francije in Italije na Balkan in v Orient je šel skozi naše kraje. Tuje blago se je prevažalo brez carine od ene državne meje do druge. Največja skrb ilirskega guvernerja, maršala Marmonta je bila, da je ustanovil, deloma pa popravil in izboljšal prometne zveze iz Italije čez Dolenjsko, Metliko in Karlovec do Kostajnice ob Uni in turške meje. Županom se je naložila skrb za dobre in varne ceste; za njihovo zgraditev, oziroma popraviljanje so odredili celotno tlako. Napoleon je ukazal, da mora iti ves prevoz kolonialnega blaga, namenjenega na Francosko, skozi Ilirijo. Na tej novi veliki trgovinski prometni cesti so nastala velikanska skladišča v Kostajnici ob reki Uni, v Karlovcu, Sisku, Ljubljani in Trstu, obenem pa tudi velika prenočišča za potujoče trgovce in živinski hlevi. Na turški meji se je plačevala znižana carina, tudi pisemske pristojbine so bile manjše, večjim in dragocenim transportom pa se je dodeljevalo brezplačno vojaško spremstvo. Turški in grški trgovci, ki so se bili poprej posluževali prometnih zvez skozi Ogrsko in čez Dunaj, so potovali odslej skozi naše kraje, ki so imeli od tega precej

dober in obilen zaslužek. Uredila so se nova trgovska pota in baš v Ljubljani so se križale in stekale trgovske prometne ceste od severa na jug in od vzhoda na zahod. Blagostanje Ljubljane je silno naraslo in naši davni predniki si nikakor niso želeli nazaj drugih časov.

Blago so tovorili od vzhoda navadno na velblodih do bosanske Kostajnice, naprej pa so ga prevažali z velikimi, močnimi vozovi na Karlovec, odtod deloma po novi Lujzini cesti na Reko in v Trst, deloma pa skozi Metliko, Ljubljano in Gorico v Italijo ter dalje na Francosko. Za prevoz kolonialnega in ostalega blaga je vlada določila nove močne, velike in trdne vozove, katere so naši ljudje imenovali parizarji ter se je to ime ohranilo do današnjih dni. Na velikih cestah na Gorenjskem, Dolenjskem in Notranjskem so prevozniki, podjetniki in gostilničarji s takim prometom in cvetočo kupčijo zaslužili lepe denarje ter je s tem postal marsikdo naglo in zelo bogat. Še pozni rodovi so mnogo pripovedovali o nekdanjem blagostanju v francoski dobi.

Francozi so skrbeli tudi za dobro poštno upravo, katero so podražili. Ko so bili zasedli naše dežele, so tudi pri pošti uvedli francoske znake. Postiljoni in pismonoši so imeli našive v francoskih barvah,

na rokavih pa bakrene ploščice s slovenskim napisom: Pisemska pošta Ilirskih dežel, postiljoni pa: Vozna pošta Ilirskih dežel. Jezdna pošta je bila organizirana s cesarskim dekretom od 17. septembra 1811. po francoskem vzorcu, pisemska pošta z odlokom generalnega guvernerja 16. decembra 1811. Poštni promet s kurirji je bil 1. januarja 1812. tako urejen, da je prihajala in odhajala iz Ljubljane tržaška pošta vsak dan; tako imenovana nemška pošta iz Avstrije čez Vransko in Trojane štirikrat; vzhodna iz Orienta, na progi Novomesto—Karlovec—Kostajnica—Turčija ter z Reke, Francije, Italije in Gorice po trikrat, iz Dalmacije in Koroške (Beljak, Celovec, Tirolsko, Bavarsko) pa po dvakrat na teden. To je veljalo le za pisemsko pošto, potniški in blagovni poštni promet je imel manj zvez. Od Trsta do Ljubljane je veljal prostor v pošttem vozu 20 frankov 68 cent., od Ljubljane do Vranskega 10 Frs 34 Cs, od Ljubljane do Kostajnice 36 Frs 55 Cs, k temu je bilo še pristoje pristojbine za postiljone po 26 Cs za vsako pošno postajo. Pozneje je trajala pot s pošttnim vozom z Dunaja v Trst osem dni. Leta 1830. je bila uvedena med Dunajem in Trstom brza pošta, tudi s to je trajala vožnja še tri dni.

(Dalje prihodnjik)

Konstituiranje ljubljanskega borznega sveta

Na današnji seji borzne uprave se je svet Ljubljanske borze za blago in vrednote konstituiral takole:

Predsednik: dr. Ivan Slokar; podpredsednika: Ivan Jelačin in Rihard Skubec; člani upravnega odbora borzni svetniki: dr. Josip Basaj, Rihard Schwinger, inž. Vladimir Remec in dr. Fran Windischer.

Zunanja trgovina Jugoslavije v aprilu

Letos pasivna že za 174'3 mil. din. Po uradnih podatkih je znašal ves naš izvoz v aprilu 380.613 ton v skupni vrednosti 395'7 milijona din. Lani smo v aprilu izvozili 404.505 ton v vrednosti 570'2 milijona din. Naš izvoz se je torej zmanjšal v primeri z lani po količini za 23.392 ton ali za 5'79%, po vrednosti pa za 17'54%. To pomeni, da so padle tudi cene in da smo relativno dobili letos za svoje blago mnogo manj ko lani.

V prvih štirih letošnjih mesecih je ves naš izvoz dosegel 1.227.152 ton v vrednosti 1.569'5 milijona din, to je za 113.832 ton in 333'8 milijona din manj ko lani. Izvoz je po količini padel za 8'49, po vrednosti pa za 17'54%. To pomeni, da so padle tudi cene in da smo relativno dobili letos za svoje blago mnogo manj ko lani.

Uvoz v Jugoslavijo pa je znašal v aprilu letos 102.685 ton v vrednosti 432'3 milijona din. Lani pa smo v aprilu uvozili le 98.094 ton v vrednosti 462'6 milijona din. Uvoz se je torej letos povečal po količini za 4'591 ton ali za 4'68%, po vrednosti pa se je zmanjšal za 20'2 milijona din ali za 6'55%.

V prvih štirih mesecih je dosegel ves jugoslovanski uvoz 409'953 ton v skupni vrednosti 1.743'8 milijona din, dočim smo v istem času lani uvozili samo 307.128 ton v vrednosti 1.568'7 milijona din. Naš uvoz se je torej povečal za 102.825 ton ali za 33'48%, po vrednosti pa za 175 milijonov din ali za 11'16%.

Posledica povečanega uvoza in zmanjšane izvoza je, da smo bili lani v aprilu aktivni v zunanji trgovini za 107'6 milijona din, letos pa smo pasivni za 36'3 milijona din. V vseh prvih štirih mesecih pa smo bili lani aktivni za 344'6 milijona din, dočim smo letos pasivni za 174'3 milijona din.

Skrajšanje računskega leta in izplačila

Ministrstvo za finance je opozorilo po Zbornici za trgovino, obrt in industrijo vse gospodarske kroge, da je s § 8. fin. zakona 1938/1939 skrajšana doba računskega leta v izvrševanje državnega proračuna za en mesec tako, da se morajo izplačila iz otvorjenih kreditov nakazovati samo do konca meseca junija 1938, izplačevati pa se morejo nakazani zneski najdalje do 30. julija 1938.

Nova tovarna v Ljubljani

Tvrda Franc Slamič, družba z o. z. je zaprosila za obrtno odobritev stavbe na parceli št. 34 k. o. Vič-Ljubljana za tovarno mesnih izdelkov, mesnih, sadnih in sočivnih konzerv ter pločevinaste ambalaže. Komisijski ogled je določen na ponedeljek, dne 30. maja ob 9. uri pri tovarni na Tržaški cesti 151/a.

Iz združnega registra

Vpisali sta se naslednji zadrugi: Električna zadruga v Križevcih pri Ljutomeru, ki bo med drugim postavila krajevno omrežje in ga priklopila na vod Fale ter Kmečka delavska zadruga v Spod. Vižingih.

Nabavljalna zadruga uslužbenecv drž. železnice v Ljubljani je prilagodila svoja pravila novemu združnemu zakonu in sme nezadružnikom prodajati blago le po določbah točk 2., 3. in 6. odstavka 6. § 1. zakona.

Lesni trg

Stanje na evropskem lesnem trgu

Zapadno-evropske države: Anglija, Irska, Francija, Belgija, Luksemburg, Nizozemska in Danska, ki so v l. 1937 prevzele 68% vsega evropskega izvoza mehkega rezanega lesa, že eno leto nič ne kupujejo lesa. To je seveda zelo vplivalo na cene. Kljub vsem ukrepom, da se regulira proizvodnja in omeji izvoz, vendarle ni bilo mogoče zadržati padca cen. Tako so v Angliji padle cene raznim vrstam lesa že za 3 do 4 funte. To padanje cen ni hudo zadelo samo proizvajalce lesa, temveč je v znatni meri pripomoglo, da so se zaloge silno skrčile. Cene so že tako občutno padle, da je v nekaterih krajih postala proizvodnja lesa že očitno nerentabilna. Ni pa padec cen težko zadel le proizvajalce, temveč so nizke cene tudi ponekod že izpraznile vse zaloge. Kljub velikemu padcu cen pa še ni misliti na to, da bi se cene že v kratkem stabilizirale. Zapadne države še vedno nimajo zaupanja v sedanje cene, ker so ustvarile sovjetska redukcija cen ter izredno cenene ponudbe kanadskega lesa na lesnem trgu zelo neugodno stanje.

Ker pa je večina držav, ki uvažajo les, nabavila samo skromne količine lesa in ker je potrebnja lesa čisto zadovoljiva, moremo upati, da se bo vsaj v drugi polovici leta položaj na trgu zboljšal in da se bodo zato tudi zboljšale cene. Zato nekateri mislijo, da nikakor ni pretirano pričakovanje, da se bodo v drugi polovici leta cene popravile, zlasti še, ko bo po izčrpanju zalog nastalo bolj živahno povpraševanje po lesu.

Seje treh lesnih odborov v Pragi

Te dni so začeli zasedati v Pragi trije mednarodni odbori za les, in sicer CIB, ETEC in izvršilni odbor evropske konvencije za bukovino. Ker je Avstrija iz CIB-a izstopila, bo imel mednarodni lesni odbor samo še šest članov, namreč: Češkoslovaška, Poljska, Romunija, Francija, Jugoslavija in Italija. CIB je zlasti proučeval vprašanja, ki so v zvezi s priključitvijo Avstrije k Nemčiji. V zvezi s tem se bo tudi predlagalo, da se prenese sedež lesnega odbora z Dunaja v Bruselj.

21. maja se je začela seja izvršnega odbora za bukovino, katere so se udeležili poleg članov (Češkoslovaška, Romunija, Poljska in Jugoslavija) tudi zastopniki angleških uvoznikov lesa. Tudi ta odbor je razpravljal predvsem o stanju, ki je nastalo zaradi priključitve Avstrije k Nemčiji.

V ponedeljek pa se je začelo zasedanje ETEC-a, kateremu pripadajo poleg članic dunajskega odbora še Poljska, Finska in Rusija. Na zasedanju se bodo določile nove kvote, ker se more označiti lesni trg še nadalje kot zdrav.

Naročajte »Trgovski list«!

Romunski lesni izvoz

Zaradi uvedbe izvozne premije na les ter trgovinskih pogajanj z nekaterimi lesno uvoznimi državami, presojajo romunski lesni trgovski in industrijski krogi zelo optimistično nadaljnji razvoj lesnega izvoza. Takoj po uvedbi izvoznih premij je znižal romunski lesni odbor minimalne izvozne cene za les. Tako na primer je bila znižana za madriercena za francosko Severno Afriko od 57 na 54 sh cif, ter so bile sorazmerno tudi znižane cene za druge vrste. To seveda ne bo ostalo brez vpliva na lesni trg. Sredi maja so se začela trgovinska pogajanja med Francijo in Romunijo ter bo najbrže Romunija dosegla za svoj les iste izvozne ugodnosti, kakor jih je priznavala Francija za avstrijski les.

V Rimu pa se vodijo pogajanja med Italijo in Romunijo o ureditvi plačilnih in trgovinskih odnosov. Zlasti se misli na izvoz romunskega lesa v italijansko vzhodno Afriko. Sploh se Italija močno zanima za nakup romunskega lesa.

Doma in po svetu

Na potu na evharistični kongres v Budimpešti je potoval pariški kardinal Verdier skozi Ljubljano, kjer so ga zastopniki oblasti in cerkve prisrčno pozdravili.

Na shodu JRZ je govoril kmetijski minister Stanković o hrvatskem vprašanju ter med drugim izjavil, da je ministrski predsednik dr. Stojadinović že v začetku lanskega leta imel sestanek z dr. Mačkom. Na tem sestanku sta razpravljali o možnosti sodelovanja Hrvatov pri upravi države. Dr. Maček je takrat zahteval ukinitve ustave, razpust nove skupščine ter razpis volitev v ustavotvorno skupščino, ki naj bi sprejela novo ustavo. Dr. Stojadinović teh pogojev ni mogel sprejeti, ker je mogoče ustreči glavnim hrvatskim zahtevam tudi v okviru sedanje ustave.

Med vojvodinskimi Nemci so se začeli ostri boji med protestantskimi in katoliškimi Nemci. Nekateri nemški narodni socialisti pa propagirajo, da naj Nemci izstopijo tako iz katoliške ko iz pravoslavne vere.

Beograjska policija je izdala obširno uradno poročilo o vzrokih preiskave na beograjski tehniki ter o poteku in rezultatu te preiskave. Poročilo zlasti naglašja, da so neresnične vse vesti, kakor da bi se kršila avtonomija univerze ali da bi se slabo postopalo z aretiranimi dijaki. Na tehniki je našla policija veliko zalogo komunistične propagandne literature, iz katere je razvidno, da komunistična internacionala živahno deluje v naši državi. Skupno je policija aretirala 22 članov raznih komunističnih organizacij.

Med HSS in SDS je bilo dogovorjeno, da se ustavi vsa medsebojna polemika. Obe stranki ustanovita skupen odbor, ki bo reševal vsa sporna vprašanja, ki bi nastala med pristaši obeh strank.

Ivan Kežar, znani mariborski nacionalni delavec še iz predvojne dobe, je v Mariboru umrl. Zaslužnemu borcu za pravice našega naroda bodi ohranjen hvaležen spomin!

V splitskih političnih in gospodarskih krogih se govori, da je najresnejši kandidat za predsed-

Takoj po zaključku pogajanj z Italijo bo začela Romunija pogajanja z Nemčijo. Romunski lesni krogi se zlasti zanimajo za razvoj lesnega izvoza v Nemčijo. V Budimpešti se nadaljujejo zaključna pogajanja med Madžarsko in Romunijo. V prvem letošnjem tromesečju je izvozila Romunija v Madžarsko 44.120 ton lesa, le par sto ton manj kot v isti dobi lani.

Izvoz romunskega lesa v dežele bližnjega vzhoda, zlasti v Palestino, se razvija zelo ugodno, zlasti izvažja Romunija stavbeni les ter les za zaboje. Pri slednjem pa občuti precej močno poljsko konkurenco.

V Romuniji so izdelali velike načrte za obnovo gozdnga gospodarstva ter za valorizacijo gozdnih posestev. Glede oskrbovanja železniške uprave s potrebnimi železniškimi pragi še ni prišlo do sporazuma med železniško upravo in lesnimi producenti. Železniška uprava trdi, da je popolnoma izključeno, da bi mogla nabaviti na domačem trgu več kot 600 tisoč železniških pragov, dočim jih na domačem trgu potrebuje 1.400.000 pragov. Zato predlaga železniška uprava, da se znova uvažajo pragi, in sicer v prvi vrsti iz Poljske.

Poljski zunanji minister Beck je odpotoval v Stockholm. Njegovemu potovanju pripisujejo velik političen pomen.

Poljsko-nemški dogovor o nemškem železniškem prometu skozi poljsko ozemlje je bil podaljšan do konca l. 1940.

Pri Kajfengu so doživeli Japonci velik poraz in so se morali umakniti. Maršal Čangkajšek namerava mobilizirati še en milijon vojakov.

Kitajsko vrhovno poveljstvo v svojem poročilu priznava, da so Japonci zavzeli kraj, kjer je bilo nekoč mesto Sučov, ki je tako razdejano, da tega mesta sploh ni več. Kitajska vojska se je v celoti rešila ter je že začela ofenzivo proti Japoncem.

Turška vlada je izdelala načrt o razdelitvi državne zemlje med kmetovalce, ki bodo morali plačati zemljo v desetih letih. Uredbo o tem načrtu je predsednik republike že odobril. S tem bo preprečena nadaljnja proletarizacija turške vasi.

Na angleški univerzi so bili imenovani avstrijski židovski profesorji, ki so bili prejeli Nobelovo nagrado in katerim je bila sedaj odpovedana služba na avstrijskih univerzah.

Argentinska vlada je prepovedala vse šolske knjige, v katerih se propagira narodna socialistična plemenska ideologija.

Židovska mladina na Poljskem je darovala poljski vojski vojno letalo. Zastopnik židovske mladine je izjavil, da bo mladina zbirala še nadalje, da podari vojski celo eskadrilo letal.

Iz Mehike poročajo, da ima uporni guverner Cedillo popolnoma v oblasti provinco San Luis.

Poljski zunanji minister Beck je odpotoval v Stockholm. Njegovemu potovanju pripisujejo velik političen pomen.

Poljsko-nemški dogovor o nemškem železniškem prometu skozi poljsko ozemlje je bil podaljšan do konca l. 1940.

Pri Kajfengu so doživeli Japonci velik poraz in so se morali umakniti. Maršal Čangkajšek namerava mobilizirati še en milijon vojakov.

Kitajsko vrhovno poveljstvo v svojem poročilu priznava, da so Japonci zavzeli kraj, kjer je bilo nekoč mesto Sučov, ki je tako razdejano, da tega mesta sploh ni več. Kitajska vojska se je v celoti rešila ter je že začela ofenzivo proti Japoncem.

Turška vlada je izdelala načrt o razdelitvi državne zemlje med kmetovalce, ki bodo morali plačati zemljo v desetih letih. Uredbo o tem načrtu je predsednik republike že odobril. S tem bo preprečena nadaljnja proletarizacija turške vasi.

Na angleški univerzi so bili imenovani avstrijski židovski profesorji, ki so bili prejeli Nobelovo nagrado in katerim je bila sedaj odpovedana služba na avstrijskih univerzah.

Argentinska vlada je prepovedala vse šolske knjige, v katerih se propagira narodna socialistična plemenska ideologija.

Židovska mladina na Poljskem je darovala poljski vojski vojno letalo. Zastopnik židovske mladine je izjavil, da bo mladina zbirala še nadalje, da podari vojski celo eskadrilo letal.

Iz Mehike poročajo, da ima uporni guverner Cedillo popolnoma v oblasti provinco San Luis.

Zunanja trgovina

Trgovinska pogajanja z Nemčijo trajajo že 14 dni. Dosedaj je bil dosežen sporazum le o ureditvi obmenjega prometa, veterinarski konvenciji in carinskih tarifah. Vprašanje plačilnega prometa in kontingentov pa še ni rešeno. Verjetno je, da se bodo pogajanja še zelo zavlekla.

Besedilo uredbe o izvozu sadja in sadnih proizvodov je že definitivno določeno.

V Palestino bomo letos izvozili 3000 glav goveje živine. Izvoz se je te dni že pričel. Živina se izvažja iz Splita in Dubrovnika.

Grška vlada je zelo poostрила uvozno kontrolo. Zlasti morajo carinski organi konstatirati, če je vrednost blaga pravilno navedena.

Češkoslovaška industrija motornih vozil je tudi v aprilu zelo povečala svoj odjem. Tako je naraslo število prodanih osebnih avtomobilov v aprilu v primeri z marcem od 993 na 1483, motociklov pa od 1063 na 1951. Tudi v primeri z lanskim aprilom je napredek zelo zneten.

Po vesteh iz Kanade se tam obeta letos zelo dobra žetev pšenice, da bo mogla Kanada izvoziti letos okoli 24,5 milijona stotov pšenice.

Radio Ljubljana

Četrtek dne 26. maja. 9.00: Napovedi, poročila — 9.15: Plošče — 9.45: Verski govor (ravn. Jože Jagodic) — 10.00: Prenos cerkvene glasbe iz stolne cerkve — 11.00: Teta Marička kramlja in prepeva — 11.30: Koncert. (Sodelujeta gđ. Stefka Korenčanova in radijski orkester) — 13.00: Napovedi — 13.20: Plošče — 17.00: Kmet. ura: Rdečica in kuga pri praščih (doktor Zibert Šimen) — 17.30: Radijski orkester, vmes poje Miroslav Mesesnel, pri klavirju prof. M. Lipovšek — 19.00: Napovedi, poročila — 19.30: Predavanje Saveza Škola kralj. Jugoslavije — 19.50: Prenos majniške pobožnosti — 20.30: 90minut zabave (brata Goloba in radijski orkester) — 22.00: Napovedi, poročila — 22.15: Plesni zvoki (plošče).

Petek dne 27. maja. 11.00: Pokrajinska oddaja iz Škofje Loke (nastop učencev meščanske šole) — 12.00: Plošče — 12.45: Poročila — 13.00: Napovedi — 13.20: Češka narodna in umetna glasba (Radijski orkester) — 14.00: Napovedi — 18.00: Ženska ura: Dom brez sonca (ga. Cirila Vračko) — 18.20: Plošče — 18.40: Francoščina (doktor S. Leben) — 19.00: Napovedi, poročila — 19.30: Manastir Krka in njegov značaj v zgodovini pravoslavni Srbov v Dalmaciji — 19.50: Zanimivosti — 20.00: Pevski koncert zbora »Tabor« — 21.00: Koncert radijskega orkestra — 22.00: Napovedi, poročila — 22.30: Angleške plošče.

Vsak trgovec mora biti naročnik »Trgovskega lista«!

Velikansko zanimanje vlada po vsej Jugoslaviji za III. vsedržavni trgovski kongres v Ljubljani. Se večje zanimanje pa bo za obe posebni

kongresni številki »Trgovskega lista«

Obe izideta v zelo povečani nakladi in obsegu ter bosta imeli trajen pomen. Zato bodo tudi inserti izredno uspešni.

Naročite pravočasno insertate v obeh številkah!